



A' ROMAI TSASZARI ÉS AP. KIRALYI FELSEG.  
NEK KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

*Indúlt BÉTSBŐL Kedden 17. Juliusban 1792.*

*Egy Deák Ujjdág az Elyseumból.*

**A**z *Elyseumban* az a' nevezetes kérdés forgott fel a' napokban: mi a' Deák? Ezen fontos kérdésnek meghatározására mind az újabb, mind a' régibb Filozofusok öszve-gyűlvén, mint a' kik magok-is hajdon mind Deákok voltak, telyes igyekezettel azon valának, hogy egy olyan közönséges *Definitiot* találjanak, melly *nec latior, nec angustior sit suo Definito*: — az az: ugy meghatározzák mi legyen a' Deák, hogy egy néhány rövid igékben az egész Deák köppenyegeستől, Togástól fel legyen ölelve.

Bé menván hajdon egy bölts Fejedelem a' Deákok Oskolájába, így köszöne nékik: „*Salvete Lurcones,*  
M m m



*cones, latrones, nebulones, fures, Impostores 's t.*, „mellyen midőn a' Deákok nagyon meg-ízomorodtanak vólna, meg örvendezteté őket az, hogy midőn ezen Fejedelem közzüllök el menne, így botsuzék el: — „ *Valete Imperatores, Reges, Pontifices, Duces, Episcopi, Consiliarii, Senatores, Pastores, Professores, Procuratores 's t.*, — Meg-kérdezte a' Fejedelem, hogy miért közzönt vólna így, és miért botsuzott vólna így el az Oskolából, ezt felelé: A' Királyok, Tsászárook, Pápák, Kárdinálisok, Püspökök, Ministerek, Tanátsosok, Papok, Hadi Vezérek és minden fő emberek Deákból lesznek; ellenben a' leg veszedelmesebb Országtsalók, Fejedelem árulók, Tolvajok és leg-nagyobb gaz-emberek is az Oskolákból kerülnek, és Deákokból lesznek. — Bajos hát a' Deákot Definiálni !!!

Öszve gyűlvén mindazonáltal most a' Filozofusok az Elyséumban, a' Deákot igyekszí vala közzüllök ki ki *Definiálni*. A' Plátó követői közzül némellyek a' Deákot így Definiálák: *est animal bipes* — „ a' Deák két lábú állat. Jól van! felelnek az ujjabb Filozofusok, de sokkal bővebb a' *Definitió* a' Definitumnál — tsak ugyan külömbézik valamit a' Deák a' Plátó. Kakasától. Elé áll egy vén *Filozofus 's* azt mondja, hogy ő ki találta, mi a' Deák — mi hát? kérdik a' többi: *Est nihilum negativum nihilissimum*: az az: a' soha nem lehető semminél sokkal semmibb. Ezt a' *Definitió* regulázására huzván a' többi *Filozofusok*, látják, hogy a' *nihilum negativum* egy olyan természetü semmi, melly soha sem vólt 's nem is lesz; a' Deák pedig örökké vólt, 's örökké-is lesz; azért ezen *Definitiót* is helyben nem hagyván; fel áll a' *Filozofusok* Elöl-ülője Kátó 's azt mondja, hogy a' Deák — *est nihilum privativum stupendum in genere* — hogy a' Deák egy olyan bámulásra méltó semmi, melly most ugyan semmi, de idővel lehet valami belőlle. — Tsak egy Filozofus sem találtaték, ki ezt a' *Definitiót* helybe nem hagyta vólna;



vólna; azért az egész Kérdésnek vége szakada; és a' Deák ezen naptól fogva az *Elyseumban* egy olyan tsudálatos semminek marada, mely most ugyan semmi sem, de idővel lehet valami belőlle.

Midőn az *Elyseumbéli* Deákok ezen Kérdést, és az erre tett *Definíciókat* egész figyelmeteliséggel és nem minden bolzonkodó érzékenység nélkül halgatták vólna, hát érkezik egy téglá képü köpönyeges ember Erdélyből a' felső Világról; kit egy *Elyseumbéli* Deák azonnal hajdoni tanuló társának esmervén — *servus humilimus Humanissime*. O...!! így kiálta fel. Erre több Deákok is jövén öszve az *Elyseumban*, kérdezik vala ezt a' most érkezett felső világbéli Deákot, honnan jöve, mit tud, és mi az ujjság? Én Erdélyből — mond ez — a' *N. Enyedi* Ref. Kollégyomból jövek, mellynek az a' tulajdonsága, hogy ha valaki tsak a' Kollégyomhoz dörgöli is magát, már többet tud, mint más Kollégyombéli Deákok — — én *absolutus Philosophus* és *Theologus* vagyok. — Mosolyogva kezdenek egy más szemébe nézni az *Elyseumbéli* Deákok ezen szókra, és mondák: a' mi leg-nagyobb *Filosofusaink* és *Theologusaink* az *Elyseumban* azt hiszik, hogy az egész felső világon egy *absolutus Philosophus* és *Theologus* sem vólna, ki vagy a' józan okosság, vagy az Istenről való tudományból többet ne tanulhatna, és arról mindeneket tudna; hogy mondhatja hát ez a' Deák, hogy ő *absolutus Philosophus* és *Theologus*? — Ah Barátim! — mond egy bölts öreg ember — ne tsudálkozzatok azon. Én magam is hajdon ezen a' földön születtem, és ezen Oskolában tanultam, a' hol ezen Deák. Ezen *Kollegyom* *Fejedelmi fundációkkal* bir — leg-gazdagabb ezen a' részen. Többnyire igen érdemes tanult Professzorai, bölts *Kurátorai* szoktanak lenni; és ugyan azért a' Deákjainak nagyobb része abban a' *jántásiában* tévellyeg, hogy ő minden másutt tanult Deáknál elébb való. — Te is Deák vóltál, még pedig a' nevezetesebbek között — jól tudod Barátom mit tud egy Hazája külszöbén ki-



vül nem lépett Deák — még is ezek a' magok böls Profelsoraiknál is fejjebb álmadoznak. Ha a' Deák valamit látott és tud — már azt gondolja, hogy mind ott van, a' mit látni és tudni lehet; 's nem hiszi, hogy valaki tudósabb lehetne nállánál — pedig adj kezébe egy Káptalanhoz szóló *Requisitorium Mandatumot*, és *de Charta ad papyrus* betsületesen le írni nem tudja, mig magát az Oskolán kívül nem gyakarolja. — — Ez a' *Volfius* és *Rissenius Compendiumát* ha meg tanulta — az egész világon nints már több tudomány — azt gondolja. Ha a' Profelsora a' Sz. *Dávid* 'Sóltárinak Kotáiban valahogy hibázna, már sokkal tudatlanabbnak tartaná magánál; mivel a' Deák csak azt tartja tudománynak, a' mit ő tud, nem látván bejjebb a' dologba.

Ezeket halván az *Elyseumbéli* Deákok kötödni kezdenek az ujjanon érkezett E. Deákkal, 's kérdik vala tölle: hány Kapui vagynak Romának? hány a' Tsászárt választó Fejedelem? hány milliom ember vagyon Erdélyben? hogy áll az Amérikai *Respublica*? mi Angliában a' Parlamentum? mit kíván egy jó Hazfitól a' Természet, az Isten, Nemzet és a' Haza Törvénye? — de a' melly Kérdésekre ő majd semmit sem tudván felelni, láták az *Elyseumbéli* Deákok, hogy ez az *absolutus Philosophus* és *Theologus* se a' Természet Historiáját, se a' *Statistikát*, se a' Politikát 's Törvényt nem tudná; azért már egy tréfás Deák Lélek szinte azt kérdi vala tölle: *hogy kapálják a' Kukuritzát?* midön egy más Lélek ki-kapván szájából a' szót, azt kérde tölle: „

„ *Mi ujjság Enyeden?* Itt a' Ref. Kollegyomban tanító Deák *Præceptorok*, *Vóltérnak Brutus* nevü játékját egy vig játékkal edgyütt, a' múlt hónapnak 29-dikén el játszódnak. Minthogy éppen ekkor tartaték a' V megye közönséges gyűlése, igen sok méltóságok valának ezen játéknak nézői. A' Komédia *matériája* volt a' *Diéta*, holott — *Inops Patentem dum*



*dum vult imitari perit*; az az: Gyepesy Urfi a' sok paszományos parádé miatt mindenéből ki-pusztult. Ezen Játék igen jelesen és mindeneknek kedvek szerint ment véghez, hanem az az egy tsak ugyan ki-tettzett belőlle, hogy a' Deák egy olyan maga el-hitt kevély semmi, kiből még tsak idővel lehet valami. Ezek a' nagyobb füstü mint valóságú szegény gyóltis inges kevély valamik, az Humanissimus Praeceptorok — minden Professoraik és Kurátoraik; hirek nélkült egy Magyar Kurirt-is vittek vólt fel a' Theatrumra, és e' mellett az ott lévő Posta-mester Ur ellen egy *Correspondens Levelet*, melly által ezt mind a' kettőt (ha a' Rabner tudománya Kukuritza kapálás vólna) ki akarták fatirizálni; de az egész dolog ki-mutatta, hogy Tzinege fogó fők kóholmánnya, és annál roszszabbul jött ki, mivel ezt az érdemesebb Professzorok közül némelleyek a' Theatrumon észre vévén, a' *Humanissimus* -- -- Praeceptoroknak tsak nem ez oldal bordájokra ütegettek a' náddal, és a' Professzorok a' Kurátoroknak ezen Deákok ellen panaszt is tettenek. A' Kurir ugyan semmi részbe sértve nem vólt, hanem némelley dolgokra nézve néki is szóban kellett forogni. A' Komédia azonban ditséretesen mene végbe, és bár minden Oskolák Nemzeti nyelvünk ditsőségére ezt követnék — azzal a' külömbséggel, hogy a' Deák, mint egy órránál meszszebb nem látó *actualis* semmi, a' Professora hire nélkül máskor semmit se tselekedjék.

*Apró meg-jegyzések.* — Akár mi szag ütötte légyen is meg a' Bétsben vólt Török Követnek előre az orrát, de a' bizonyos, hogy vissza menő útját annyira siettette, hogy innen nagy szélvélzek között indúlt ki, és Pénteken, a' midön a' Mahumed követőinek Szombatjok vagyon. Ennek okát 14 napok alatt meg fogjuk hallani. — A' Porta Követet indított Lengyel Ország felé, de ez az útban tsak ugyan Lengyel Ország szélében meg-be-tegedvén, magával vitt Leveleit sebess Kurir által küldötte Varsóba a' Lengyel Királyhoz. *Moldvának*



nak és Oláh Országának az Orosz Birodalom felől lévő részeiben minden nap nevekedik a' Török tábor — mit akar? ez után tudjuk meg. — *Dolgozik az Amerikában fel-sült Anglus Politika.* A' közelebb múlt Februáriusban úgy meg-verte vala az Anglus a' Napkeleti *Tippó Sahab* Indiai Fejedelmet, és olly nagy tartamánt foglalt itt el, hogy ha ebben magát meg-erősíti, minden Amerikai kára ki pótlódik. Minden órán sokat hallunk.

E' folyó hónapnak 5. dikén valóztatott I-ső *Ferentz* Királyunk II. *Ferentz* R. Császárra, és már meg is koronáztatott. A' múlt héten indult ki Bétsből Prága felé minden koronázásra tartozó F. Udri gála készület. — A' *Pesti* két Evangelica részen lévők számára a' múlt napokban méreték templom helyly a' Gránátéros Kaszárma háta megett igen szép helylyen, és ennek minden órán építéséhez fognak. — A' F. Budai K. Táblán *resolvált* ujj 4 Referenseknek ezek neveztettek: *Ürményi János, Bay Ferentz, Mikos László és Fay Barnabás* Tanácsos Urak. — Tartatnak már minden felé a' közönséges V megye gyűlések, mellyekről igen örvendetes tudósításokat vészünk. — *Komáromban* 11-dikben ment véghez ezen Gyűlés a' Fő-Ispány Ur Exjának előll ülése alatt, igen szépen, és a' Királynak ígért Subsidiumért nem hogy békételenkedett volna valaki, sőt egész örömmel azon gondoskodtak, hogy ezt mennél előbb öszve szedhesék. Olly búzgók a' mi Hazánkfiái útban lévő Kegyelmes Királyunk iránt, hogy annak szerentsés hazajöveteléért buzgó imántságokat öntenek az Égre. Tsak az a' bődög Király, a' kit így szeret a' maga népe, és ő-is így szereti vizsgálja a' maga népét. — Gallitziába 30-ezer fejekből álló fegyveres Sergünk vagyon rendelve. A' határ széleken gyült szabad Sergünk már a' Frantzia útban mozog. — Ama hires Gróf *Butler* meg-halálozott.

*Egerből*, Julius' 7. dikén. — „Az ide-való *Lyceumnak*, *Filosofiát*, és *Törvényt* tanító *Professzorai*, olly parantsolatot vettek a' Fel. Helytartó Tanács-



Tanátstól, hogy a' jövő Septemb. 15. dikére megjelenyének *Pesten* az Univerzitásnál, közönséges megprobáltatás, vagy Professori Exámen tétel végett. Méltó tekintetbe vétetvén mindazáltal Prof. Péchy Urnak öregsége, és a' Haza-Törvényének már sok elztendőktől fogva való tanításában szerzett érdemei; ki vagyon véve ezen Ur, az említett vizsgálás alól.

Minden Megyebéli Pap-nevelő Házakra (*Dioccesanum Semindriumokra*) is parantsolat ment, hogy az ollyatén *Theologiae* Professzorok, kik annak idejében, a' midőn fel-állott vala még *Pesten* a' *Theologica Fakultás*, meg nem examináltattak: hasonlóképpen *Pesten* legyenek a' fenn említett napon, 's Mélt. Szabó András Püspök Urnak előlülése alatt, Főtiszt. Kaszanitzky, és Zsivics Kánonok Urak, 's nyugodalomra tett Prof. T. Kramer, és az Ajtatos Oskolák' Provinciálisza T. Portzel Ur által meg fognak vizgáltatni. „

A' *Frantziák* Jun. 29. dikéről 30. dikára virradó étzaka oda hagyták *Kurtrik* Városát, és egész *Austriai Flándriából* ki-takarodtanak, még pedig a' mi nevezetesebb — egy puska szó nélkült. Ez, a' nem messze *Kurtrikhoz* táborozó *Austr. Generál Boliónek* tudtára adatván, a' mi Sergeink ide minden haladék és leg kisebb vér ontás nélkült bé-szállának. A' mi tsaták tehát itt estenek, ezek az előbbeni napokon történtenek, és nem a' *Frantziák*-nak visszsa menetelekor. — *Monsdél* a' múlt Jun. 27. dikén a' miéinknek egy 300 fejekből álló csoportotskája *Oberster Fischernek* vezérlése alatt kevésbe maradott el, hogy mind egy lábíg áldozatjává nem vált egy *Spionnak*. Ennek szovára megindul *Oberst Fischer* 300 ad magával valamelly *Frantzia* *Sergetskének* egy erdő mellett való véletlen meg lépésére. A' *Frantziák* előre tudták a' dolgot, és a' miéinkek midőn csak alig érkeztenek bé az erdőbe, már vették az el-árultatást eszekbe, és azon szempillantásban 6 ezer *Frantziáktól* vétetének körül. *Oberst. Fischer* a' *Spion* által a' *Frantziáknak*



tziáknak ki-mutattatván, kevésbe múlt, hogy el nem fogattatott. Kapitány *Unterberger* a' *Blankenstein* Húszárok közzül, lova el lövötvén, fogságra esett. — 60 embereink rész szerint el-estének, rész szerint el-fogattattanak vala, de ezen utolsók közzül már 26-ton vízfíza mondatnak kerülteknek lenni.

Az *Oroszok* iszonyuságokat víznek véghez *Ukránia*-nak azon részeiben, a' hol a' Föld-népe az ujj *Constitutió* mellett áthatatóságot mutat. *Égetnek* és pulz-titanak mindent. A' lakosokat fogságra vízik. Az el-szaladott lakosoknak házaikban *Orosz* Katonák vagynak szálláson, kik el-menetelekkor mindent meg gyujtanak. — A' pártos *Rcéwuszky* így irt ezen napokban a' *Lengyelek Királyának* — — „ Uram! tudd-meg, hogy a' fejedre 100-ezer aranyokat tettem. Vigyázz magadra! ezi néked *Rcéwuszky* javasollya. „ — A' Király így felelt *Rcéwuszkynek*: — Köszönöm Barátom, hogy olyan nagy jutalmat tettél a' fejemre: én pedig bizonyossá tézlek téged, hogy a' te fejedet egy *Lengyel* garasra se tartom méltónak. „

A' *Portugalliai* Királynén egy *Anglus* probát teve ezen napokban *Dr. Willis*. A' Királyi kertben egy tó felett egy olyan házat építettett, mely mesterség által olly formán nyittattathatott-fel, hogy a' benne lévő a' tóba esék. Ebben a' Királyné semmit se tudván, bé-vitetett, és midön valami e' féjétől leg-kilsebbet sem tartana, belé esék az épület alatt lévő tóba. Hogy a' sebess ki-fogatására illendő készület tétetett légyen, tudni való dolog. Most már azt írják, hogy ezen orvos-ság után, gyógyult valamit. Hogy ezen feredés után a' hideg ki fogja lenni, azt éppen úgy megmondotta vólt *Dr. Willis*, a' mint meg-történt.